

ТУРИСТИЧНИЙ РЕГІОН УКРАЇНСЬКОГО ПРИДУНАВ'Я: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Одним з головних завдань сучасності є створення високорозвинутої сфери обслуговування, що дозволить повніше задовольняти потреби населення, зокрема, створювати кращі умови для відпочинку і дозвілля. Туризм і екскурсії, як вид активного відпочинку, в цьому відношенні універсальні і набувають все більшої популярності. Україна має вагомі об'єктивні передумови для того, щоб увійти до числа найрозвиненіших в туристичному відношенні країн світу: вигідне географічне положення, значний рекреаційний потенціал, численні пам'ятки історії і культури. Для України туризм сьогодні виявляється важливим чинником соціально-економічного розвитку як всередині держави, так і у зовнішньоекономічній діяльності. Саме тому актуальним питанням є вивчення розвитку туристичної діяльності на різних територіальних рівнях і в різних напрямках - екологічному, сільському, культурно-пізнавальному, за допомогою яких можна задовольнити потребу туристів в том чи іншому виді відпочинку. Регіон Українського Придунав'я має значні передумови для розвитку туристичної діяльності – природні, культурні, історичні, етнографічні. За концентрацією та поєднанням рекреаційних ресурсів, історичних пам'яток, інших привабливих для туристів об'єктів цей регіон не поступається таким відомим туристичним регіонам України, як Кримський та Карпатський.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Останнім часом в географічній науковій літературі з'являється все більше досліджень, присвячених розвитку національного і міжнародного туризму, факторів і передумов розвитку туризму, форм його територіальної організації, становленню туристичного господарства і рекреаційної справи в Україні. До них відносяться роботи таких авторів, як Любіцева О.О., Кифяк В.Ф., Король О.Д., Крачило Н.П., Мальська М.П., Мацола В.І., Олійник Я.Б., Стафійчук В.І., Степаненко А.В., Худю В.В., Цибух В.І. та ін.

Мета статті полягає в аналізі туристичної діяльності в регіоні Українського Придунав'я, дослідженні розвитку туристичної інфраструктури, яка б сприяла покращенню туристичної діяльності в регіоні, виявленні проблем і перспектив розвитку Українського Придунав'я як туристичного регіону.

Виклад основного матеріалу. Українське Придунав'я охоплює північну частину пониззя Дунаю від місця впадіння в нього останньої притоки – річки Прут – до Чорного моря. Хоча ця ділянка незначна за розмірами (лише 174 км завдовжки – близько 4% довжини Дунаю), вона унікальна та вкрай цікава. Найхарактернішою особливістю її є різноманіття водно-болотних угідь: дельта Кілійського рукава Дунаю, пригірлове узмор'я, великі прісні озера (Китай, Катлабуг, Кугурлуй, Ялпуг, Кагул), плавневі масиви, а також прилегла смуга акваторії

Чорного моря [2]. В цьому унікальному комплексі розвивається дуже багатий тваринний і рослинний світ.

В складі регіону чотири адміністративних райони – Кілійський, Ізмаїльський, Ренійський, Болградський, які займають площу біля 5 тис. кв. км з населенням близько 300 тис. жителів. Придунайський край надзвичайно цікавий своєю багатонаціональною культурою. Тут протягом довгого часу проживають пліч-о-пліч представники більше сорока національностей. Найбільш численними групами є українці, росіяни, молдовани, болгари, гагаузи, а в довоєнний час тут проживали великі німецькі і єврейські общини.

Головний сектор економіки Придунайського регіону утворюють сільськогосподарське виробництво та переробка сільськогосподарської продукції. Територія краю вирізняється високим ступенем сільськогосподарського освоєння. Проте, в зв'язку з наявністю крупних акваторій (озер) частка сільськогосподарських угідь складає лише 46-80% території районів, а розораність земель коливається від 39% до 63% від загальної площі [3].

Щодо туристичної галузі, то вона являється одною із пріоритетних напрямків розвитку економіки району. Розмаїття флори і фауни дельти Дунаю, унікальність міста Вилкове, цікава історія міст Ізмаїла та Кілії, рекреаційно-оздоровчі ресурси узбережжя Чорного моря, острів Зміїний створюють умови для розвитку різних видів туризму: екологічного, сільського, культурно-пізнавального, оздоровчого, етнічного та ін.

Послуги екологічного туризму в районі надаються Дунайським біосферним заповідником, який разом з ВАТ «Вилково-Пелікан-Тур», ПТП «Вилково-Тур» обслуговують найбільшу кількість туристів. Місцеві туристичні фірми співпрацюють з туристичною фірмою «Транскруїз» м. Ізмаїл, яка організовує заходи круїзних кораблів в дельту Дунаю для іноземних туристів з відвідуванням міста Вилкове. Щороку кількість туристів, які відвідали м. Вилкове та дельту Дунаю, досягає понад 25 тисяч осіб, із них понад 6 тисяч іноземців. В період активного туристичного сезону (червень-серпень) значна кількість туристів, які відвідують дельту Дунаю, відпочивають на узбережжі Чорного моря (в рекреаційній зоні с. Приморське) де працюють 87 баз відпочинку і 4 дитячих оздоровчих табори, де одноразово можна розмістити до 7 тисяч відпочиваючих.

Активно розвивається сільський (зелений) туризм. Щороку збільшується кількість присадибних садиб, що готові прийняти туристів та відпочиваючих.

Туристичними підприємствами розроблено низку різноманітних туристичних програм з популяризації туризму різних напрямків, які створювались на базі туристично-рекреаційного потенціалу районів Українського Придунав'я. Найбільш популярними з них є: «Нульовий кілометр» (відвідування пам'ятного знаку в місці впадіння Дунаю в Чорне море), «Місто на воді» (екскурсія по каналах м. Вилкове), «Бесарабський вік-енд» (знайомство з болгарським побутом жителів Болградського району, предметами прикладного мистецтва та приготування на природі національної болгарської страви «Курбан» тощо); «Оселедцевий тур» (екскурсія вздовж ериків у м. Вилкове,

виїзд на рибацьких човнах на о. Очаківський з приготуванням рибацької юшки тощо); “Місто на воді - Дунайська дельта” (катання на човнах по Білгородському каналу з відвідуванням м. Вілкове та Дунайського біосферного заповідника); “Бессарабське подвір'я” (проживання у сільській “Корчмі” - сучасному готелі з номерами, виконаними у народному стилі в с. Стара Некрасівка Ізмаїльського району), ознайомлення з флорою і фауною регіонального ландшафтного парку “Ізмаїльські острови” - о. Татару, о. Великий Даллер, о. Малий Даллер.

Приватним підприємством “Велком” запроваджено комплексну етнологічну екскурсію «Українське Придунав'я», яка дає змогу вітчизняним і зарубіжним туристам тісніше ознайомитися з унікальною природою і багатством духовних традицій району Південної Бессарабії. Передбачено відвідування сучасного болгарського села Зоря, музею болгарської народної культури «Камчикська Кишта», міста Вілкове, Дунайського біосферного заповідника, за бажанням туристів – міста Ізмаїл. Програма також включає дегустацію національних страв, вин, фіточаю місцевого приготування тощо.

Характерним прикладом зосередження туристських ресурсів пізнавального значення і таких, що мають особливу цінність для певного етносу, слугують місто Болград і ряд болгарських сільських населених пунктів Болградського, Арцизького і Ізмаїльського районів; молдавські (румунські) села Придунав'я; поселення, засновані російськими старообрядцями (старовірами, «липованами»), і де нині зберігаються релігійні, мовні, побутові та інші культурні особливості цього субетносу – м. Вілкове, села Стара Некрасівка та Нова Некрасівка Ізмаїльського району, Мирне та Приморське Кілійського району тощо.

Найголовнішою проблемою, яка перешкоджає інтенсивному розвитку туристичної діяльності в регіоні, є проблема кількості та якості туристичної інфраструктури.

В Придунав'ї спостерігається багаторічна тенденція зменшення чисельності готельних підприємств: з 16 одиниць в 2000 році їх кількість зменшувалася до 7 закладів в 2010 році. Скорочення відбувається за рахунок малого фінансування, і приватизації державних закладів. Місткість готельних підприємств та інших місць для тимчасового проживання в період з 2000 по 2010 рр. скоротилась в усіх районах Українського Придунав'я, причому найбільше – в Ренійському (в 6 разів) та Кілійському (в 4 рази). Найменше скорочення відбулось у Ізмаїльському районі (в 1,7 рази) [1].

Кількість обслугованих туристів у готельних підприємствах регіону також скорочується. Єдиним районом, де спостерігається збільшення кількості обслугованих туристів, є Ізмаїльський район. Середній час перебування іноземних громадян у готелях та інших місцях для тимчасового проживання в придунайських районах складає 231 людино-днів [1].

На сьогодні готельна інфраструктура регіону не задовольняє відпочиваючих ні за кількістю, ні за якістю: матеріально-технічна база частини готелів є фізично та морально застарілою і не відповідає

міжнародним стандартам. Головними проблемами готельного господарства в Придунав'ї є недостатня кількість готелів, невідповідність цін рівню якості готельних послуг, низький рівень конкуренції на готельному ринку, недостатня кількість та неналежний рівень підготовки кадрів для готельного господарства.

Крім об'єктів готельного господарства, в регіоні функціонують 102 дитячих табори, 73 санаторно-курортних заклади. В 2010 році в санаторно-курортних закладах Придунав'я було оздоровлено більше 35 тис. чоловік. Найбільше дітей в 2010 р. було оздоровлено в дитячих таборах Ізмаїльського (включаючи м. Ізмаїл) та Болградського районів – більше 4 тисяч. Також широкого розвитку набувають заклади для тимчасового відпочинку, гуртожитки, кемпінги, молодіжні турбази. Однією з проблем дослідження, стратегічного планування і прогнозування туристичної діяльності в регіоні є наявність, поряд з державним і колективним, обширного приватного сектору місць для тимчасового проживання і відпочинку. Цей сектор, незважаючи на те, що формується більш стихійно, займає неабияку частку у наданні певних туристичних послуг в регіоні, але важко піддається обстеженню та аналізу.

Головними проблемами, що перешкоджають розвитку рекреаційно-туристичного сектору економіки в регіоні Українського Придунав'я, продовжують бути низька якість рекреаційно-туристичного продукту (частина природних об'єктів не пристосована для відвідувань), невідповідність рекреаційно-туристичної інфраструктури світовому рівню, а послуг – вимогам щодо якості обслуговування.

Ще однією перешкодою розвитку туристичної діяльності є помітна транспортна ізольованість регіону по відношенню до Одеси, Одещини та інших регіонів України: єдиний залізничний вихід з нього – залізнична колія Рені (Ізмаїл) – Бесарабка – Арциз – Одеса, перебуває у занедбаному техніко-економічному стані, не має прямого виходу до кордону з Румунією. До того ж вона кількаразово заходить на територію Молдови, митні режими з якою на даний час ще не певною мірою узгоджені. Альтернативою є автомобільні магістралі. Позитивними зрушеннями тут є, зокрема, домовленість України і Молдови про офіційну передачу Україні ділянки автомобільної траси в районі с. Паланка, а також проект будівництва нової траси Одеса – Рені зі спорудженням мостового переходу через Дністровський лиман. У травні 2009 року на засіданні країн-членів Організації чорноморського економічного співробітництва прийнято меморандум про включення дороги Одеса - Рені до основного маршруту кільцевої автомагістралі (завдовжки понад 7 тис. км.) навколо Чорного моря.

Для успішного виконання основних завдань та заходів розвитку рекреаційно-туристичної сфери регіону необхідна реконструкція та модернізація об'єктів рекреаційно-туристичної інфраструктури, використання ринкових механізмів у рекреаційно-туристичній діяльності; поширення площ під рекреаційно-туристичні об'єкти; формування інноваційних видів туризму; впровадження рекламних заходів щодо просування рекреаційно-туристичного продукту на національному та світовому ринках, розроблення та реалізація

регіональних програм розвитку рекреаційно-туристичної сфери. Враховуючи специфіку регіону Українського Придунав'я, наявну інфраструктуру та технічні можливості, найбільш економічно привабливим вбачається подальший розвиток круїзного річкового туризму по р. Дунай з відвідування міст Ізмаїл та Вилкове; оздоровчого туризму у приморській зоні, лікувально-оздоровчого туризму, екологічного, етнічного, сільського, культурно-пізнавального, спортивного та розважального туризму.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На жаль, сьогодні рекреаційно-туристичний потенціал регіону Українського Придунав'я використовується вкрай недостатньо. Територія регіону є дуже перспективною для розвитку різних видів туризму – екологічного, сільського, культурно-пізнавального, етнічного. Але для цього потрібні значні інвестиції в туристичну інфраструктуру регіону, розробка і впровадження регіональних програм розвитку туристичного господарства, застосування заходів стимулювання туристичної діяльності. Стратегічним напрямком подальшого розвитку рекреації та туризму повинно стати створення конкурентоспроможного на внутрішньому та міжнародному ринку регіонального рекреаційно-туристичного продукту за рахунок ефективного використання природного та культурно-історичного потенціалу, модернізації та реконструкції існуючої туристичної інфраструктури, забезпечення на цій основі реалізації соціально-економічних інтересів галузі при збереженні екологічної рівноваги та комплексного розвитку регіону Українського Придунав'я.

Список використаних джерел:

1. Готелі та інші місця для тимчасового проживання Одеської області. Статистичний збірник./ За ред.Котвицької Л.Е. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2010. – 75 с.
2. Карпова Г.О., Мальцев В.І., Титар В.М. Природа Українського Придунав'я та Чорного моря – Київ: Інститут екології (ІНЕСКО) Національний екологічний центр України, 2007. – 184 с.
3. Топчієв О.Г., Платонова Л.П., Тітенко З.В., Шашеро А.М. Придунайський регіон: населення, геодемографічна ситуація, трудові ресурси // Причорноморський екологічний бюлетень №3-4, 2006. – С. 435 – 449.